

Онтогносеологія ритуалу в лінгвосеміотичному і комунікативному аспектах (на матеріалі англомовної лінгвокультури)

О. М. Афанасьєва

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Corresponding author. E-mail: afanasieva.olga.n@gmail.com

Paper received 26.01.18; Revised 29.01.18; Accepted for publication 02.02.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-151VI44-01>

Анотація. Статтю присвячено розгляду лінгвосеміотичних та комунікативних особливостей позначення і вираження основних онтологічних категорій, гносеологічних принципів, когнітивних механізмів та структур у ритуалізованих комунікативних практиках. Окреслено основні параметри онтогносеологічної смислової матриці ритуалу. Аналіз зосереджено на способах та формах позначення категорій буття, часу, простору і руху в світських ритуалах. Теоретичні положення ілюструються на матеріалі ритуалу вітання в англомовній лінгвокультурі.

Ключові слова: ритуал, лінгвосеміотика, комунікація, онтогносеологія, матриця, конфігурація, англомовна лінгвокультура, вітання.

Вступ. Вивчення ритуалізованих форм комунікації є одним із актуальних і недостатньо досліджених полідисциплінарних напрямків сучасної науки, які об'єднують низку гуманітарних наук, а також сучасні мовознавчі дисципліни – лінгвокультурологію, лінгвістичну антропологію, лінгвопрагматику, комунікативістику, лінгвосеміотику та інші. Комплекс проблем, пов'язаних із цим напрямком, охоплює визначення сутності ритуалу, виокремлення та опис його типів і різновидів, структури, компонентів, які його складають, форм і способів функціонування. Серед цих проблем слід виділити питання, що стосуються філософських основ ритуалу, форм і способів осмислення і комунікації основних онтологічних категорій у форматі ритуалізованих практик. Розгляд цих питань є необхідним для визначення сутнісних характеристик ритуалу і виявлення його типологічних ознак.

Короткий огляд публікацій. Вивченню ритуалу в антропологічному, етнографічному, соціологічному, психологічному, комунікативному, семіотичному планах присвячено численні дослідження, серед яких фундаментальні праці Е.Дюркгайма, Дж. Фрейзера, М. Еліаде, В.Уорнера, Б. Малиновського, А. Ван Геннепа, В.Тернера, М.Дуглас, К.Лоренца, М. Мосса, Дж.Харрісона, А.Редкліфа-Брауна, Р.Раппопорта, У.Робертсона-Сміта, Ф.Лардельє, Р.Коялінза, Р.Граймса, Дж.Александрера, Д.Сміта, В.Топорова, А.Байбурина, В.Глебкіна та ін. Водночас, із появою праць Є.Гофмана, Е.Ліча, Д.Карєя у дослідженнях цих та багатьох інших вчених формується основа для комплексного полідисциплінарного розгляду ритуалу в комунікативній площині, необхідність якого визначається складністю ритуалу як явища культури, яке, на думку багатьох вчених, закладає основи людської цивілізації, виникнення і розвитку мови. Разом із тим, незважаючи на значну кількість робіт, присвячених різним аспектам ритуалу, дослідження його філософських основ, перш за все основних онтологічних категорій, гносеологічних аспектів, не такі численні.

Ці проблеми розглядаються, в першу чергу, в міфологічному та релігійному форматах. На противагу переважній більшості учених, які вважають ритуал вторинним відносно міфу чи релігійних вірувань, у яких і сконцентровано світоглядні моделі різних культур, у цій дискусії про первинність різних форм культури низка дослідників, зокрема У.Робертсон Сміт, Ф.Стааль, І.Давидов, дотримується думки про первинність ритуалу відносно міфу [5, с.303-325],

відносно релігії та відносно магії [2, с.164-165]. Однак учені все частіше говорять про міфоритуальну єдність [2; 3], про початкове злиття міфологічної і ритуальної складових. Як зазначає І.П.Давидов, «первинним є архаїчний міфоритуальний конгломерат, з якого спочатку виокремлюється ритуал, а потім міф» [2, с.163] «Релігійні вірування і ритуали один одному протистоять і одночасно один одного підтримують» – зазначає К.Гірц [1, с.150].

Таким чином, ритуал осмислюється як необхідний і навіть первинний компонент формування, комунікації, функціонування світоглядних принципів, картини світу, системи уявлень про структуру світу і т.п. Так онтологічні і гносеологічні основи ритуалу стають предметом спеціальних досліджень. На філософсько-епістемічних (метафізичних) засадах ритуалу наголошують такі дослідники, як К.Гірц, Т.Дженнінгз, К.Белл, П.Коллінз, К.Шілбрек, Г.В.Дейвз, В.Елстон та ін. Ці аспекти розглядаються в основному на матеріалі релігійних ритуалів, а такі категорії, як простір – переважно в роботах, присвячених організації сакрального простору, храмовій архітектурі тощо. Однак ми виходимо з передумови про глибинну єдність релігійних і світських ритуалів, викладену ще Е.Дюркгаймом та розвинену у численних сучасних ритуалістичних дослідженнях (Ван Геннеп, В.Тернер, В.Уорнер, Е.Ліч, П.Лардельє та ін.), їх паралельний розвиток в історії цивілізації, синкретичну єдність, яка характеризує багато культур, що засвідчують складні процеси секуляризації, десакралізації /сакралізації. Крім того, самі дослідники релігії і релігійного ритуалу приходять до думки про необхідну присутність соціального аспекту в релігійних практиках. Так, «храмова система, – пише К.Гірц, – є типовим прикладом розповсюдженної моделі, відповідно до якої різні елементи традиційної релігії влітаються в соціальну структуру, всередині якої вони існують» [1, с.207]. З погляду вченого, «релігійні уявлення виходять за межі їх особливого метафізичного контексту і вимальовують контури загальних понять, які можуть надавати значиму форму широкому спектру досвіду – інтелектуального, емоційного і морального». [1, с.143]. Поділяючи такі міркування, вважаємо за доцільне перевести вивчення онтогносеологічних аспектів релігійного ритуалу в площину ритуалу світського, сфокусувавши увагу на лінгвосеміотичних і комунікативних особливостях їх проявів.

Мета. Таким чином, метою нашого дослідження є визначення теоретико-методологічних засад для виявлення і опису лінгвосеміотичних і комунікативних особливостей репрезентації і функціонування основних онтологічних категорій буття, часу, простору, руху та їх когнітивних особливостей у світському ритуалі на матеріалі англомовної лінгвокультури.

Матеріали и методи. Матеріалом дослідження став ритуал вітання та тісно пов'язані з ним ритуали прощання і знайомства в англомовній лінгвокультурі. Основними методами дослідження є критичний аналіз теоретичних джерел з даної проблематики, який дозволив виокремити об'єкт і предмет дослідження – основні онтологічні категорії та гносеологічні, когнітивні структури, представлені в ритуалізованих комунікативних практиках, а також прагмакомунікативний, семантичний і лінгвосеміотичний аналіз ілюстративного матеріалу.

Результати та їх обговорення. Виходячи з трактування Ю.М.Лотманом явищ культури, мистецтва як вторинної моделювальної системи [4, с.6], ритуал також можна розглядати як моделювальну систему адаптивного типу, яка функціонує в рамках загального процесу конструювання соціальної реальності, як його розглядали П.Бергер і Г.Лукман [7]. Як зазначає К.Гірц, «викликаючи певний набір настроїв, мотивацій – етос – і створюючи певний образ космічного порядку – картину світу – за допомогою одного і того самого ряду символів, ритуальне дійство перетворює аспект «моделі чогось» і аспект «моделі для чогось» в релігійних віруваннях в аспекти взаємозамінні». [1, с.137]. Ритуал представляє та актуалізує систему уявлень про світ, його будову. «Ритуальне знання, – вважає К.Шілбрек, – є метафізичним до тієї міри, до якої учасник ритуалу пізнає стан речей у світі загалом. Зосереджуючись на таких аспектах життя, як здоров'я, сні, спів, будівництво, танець, народження дитини, голос, їжа, ритуал показує їх як знакові для пізнання ширшої реальності. Так, ритуал породжує метафізичне мислення, спонукаючи своїх учасників випробувати певні аспекти ритуалу як аспекти становища людини взагалі» [15, с.83]. Можна сказати, що сам ритуал є простором взаємодії знань різного типу – міфо-релігійних, емпірико-практичних, доклатичних, (прото)наукових, взаємообумовленості раціонального та ірраціонального.

Досліджуючи філософсько-епістемічні, метафізичні аспекти ритуалу, дослідники звертають увагу передусім на релігійні ритуали, проте ми виходимо з припущення про глибинну єдність цих засад у релігійному і світському ритуалах. Слід зауважити, що в діахронічній перспективі, розглядаючи сам процес ритуалізації, учені доходять висновку про синкретичний розвиток релігійно-світських засад ритуалу, поступову ритуалізацію повсякденного життя, яка спостерігається з прадавніх часів [6]. У такій перспективі ритуал виступає способом і засобом пізнання реальності, виявлення її структури, формування принципів освоєння світу, критеріїв взаємодії з ним. Так, Т.Дженнінгз зауважує, що ритуал не просто ілюстрація чи драматизація знань, отриманих іншим способом, та викладених зокрема у міфі. Учений розглядає ритуал як символічну структуру, яка виконує специфічну ноетичну функцію: «ритуальне дійство не лише продукт, а й засіб ноетичного пошуку, дослідження,

спрямованого на віднаходження правильної дії чи низки дій» [10, с.114]. Учений розглядає ритуал як практичну мудрість, відкриття правильного способу дії, зміну середовища, особливо в лімінальній стадії, пошук істини, що розкриває сутність світу у його діяльній аспект, здійснює перетворення світу в акт [10, с.120]. Таке потрактування вписується в новітні філософські парадигми «знання як» (див. праці Л.Вітгенштайна, Дж.Остіна, Дж.Райла, Дж. і Дж.Стенлі, Т.Вільямсона та ін.), водночас охоплюючи й інші галузі *knowledge-wh*, такі як *knowledge-where*, *knowledge-who*, і *knowledge-why*. Переводячи ці міркування в екзистенційно-феноменологічний план, К.Шілбрек визначає ритуальне знання як знання буття-у-світі, що в прагматичному плані означає діяльність, в якій організм трансформує своє середовище для досягнення своїх цілей [15, с.83].

Всеохопний життєвий контекст ритуалу включає метафізичний пошук належного завжди і скрізь способу діяльності. Здобута таким чином життєва мудрість узгоджує способи дії зі станом речей. Це свого роду «онтологічний праксис» за Е.В.Дженнінгзом, який вважає, що деякі дії є більш всеохопними стосовно їх об'єкта та мети для того, щоб представляти саму сутність дії чи ритм реальності як такої. Учений висуває таку гіпотезу: «Тією мірою, якою першотвірний акт чи онтологічний ритм ритуального перформансу є всеохопним, його можна вважати парадигматичним для широкого спектру поведінкових варіантів його учасників». [10, с.122]. Таким чином, ритуал можна розглядати як модель чи парадигму інших дій [там само]. Отже, ритуал є метафізичним пошуком тією мірою, якою він надає знання про буття у світі в автентичний спосіб, тобто про буття у світі, санкціоноване самою сутністю речей [15, с.84]. Водночас ритуал розкриває і незмінні, стабільні аспекти світобудови завдяки своїй інваріантності, повторюваності [18, с.83].

У цілому можна говорити про онтологізацію уявлень про світ у ритуалі, який постає таким чином моделлю будови, структури світу та окремих його частин, аспектів тощо. При цьому метафізичні засади ритуалу виявляються передусім в його соціокомунікативному вимірі, адже макрокосм всесвітньої будови постає в ритуалі через мікркосм соціального, людського у їх відношеннях з космосом, природним та предметними світами. Ритуал розглядається як особливий спосіб пізнання і формування знання, зокрема космологічного і практично релігійного, а також соціального (наприклад, етичного), розуміння місця особи в структурі спільноти, на чому наголошував П.Коллінз [8, с.10]. Ритуал виступає як форма і засіб організації життєдіяльності суспільства, регулювання відносин суспільства й індивіда. Він забезпечує зв'язки всередині групи, розв'язує проблеми ідентичності, сприяє згуртованості спільноти. Людина постає в ритуалізованих практиках як актор у соціально санкціонованій діяльності, у процесах соціальних переходів, які вивчав Ван Геннеп, владних відносинах.

Загалом, ритуалізовані практики вписуються в подієвий формат організації та переживання досвіду. Сам феномен явленої трансформації як події осмислюється через подію-ритуал, яка знімає в силу своєї повторюваності, закріпленості, передбачуваності стан страху, тривоги перед загрозливою непередбачуваніс-

тю події в реальному світі. Ритуал виступає засобом усунення агресії та зняття занепокоєння, який виявляється у відповідних моделях соціальної поведінки. У ритуалі відбувається формування і передача знань про світ (світи), поміщення їх до нормувального формату, закріплення шляхом повтору, а також неминучі трансформації, їх фіксації і т.д. При цьому рутинізація ритуалізованих практик нерідко призводить до забуття вихідного смислового навантаження ритуалу, або ж із часом відбувається змістовна і формальна трансформація ритуалу, формування на його основі нових ритуалів і т.д.

Комунікативний аспект ритуалу охоплює не лише власне комунікацію між учасниками ритуалу, але і встановлення комунікативних зв'язків між людиною, людською спільнотою та явленими і неявленими світами. Таким чином, основні онтологічні категорії виявляються передусім у їх «олюдненому» вимірі. Спосіб осмислення і форму подання цих категорій в ритуалі обумовлено типом ритуалу, в першу чергу, в розрізненні релігійного і світського ритуалів, а також в залежності від типу культури, її особливостей. У моделювальній системі ритуалу ці категорії представлені в синкретичній єдності психокогнітивних, антропокультурних, семіотичних (поведінкових, мовних, артефактних і т.п.) аспектів. Категорії буття виявляються тут, перш за все, в опозиціях життя / смерті, матеріального / духовного, в екзистенції як явищі, присутності, тілесності, що безпосередньо корелює з моделюванням взаємопроникаючих і взаємообумовлених світів божественного, надприродного, природного, людського. Вони проявляються через категорії часу і простору, руху, сили, дії, які, разом із іншими категоріями, утворюють базисну смислову матрицю ритуалу. Можна говорити про специфічне представлення цієї матриці у лінгвосеміотичних конфігураціях і комунікативних схемах, властивим ритуалам різних типів. При цьому базові категорії виступають в декількох функціях:

- як компоненти самої комунікативної ситуації ритуалу (фактор присутності, хронотоп і т.п.);
- як смисловий компонент ритуалу (нормуюче-приписне знання про структуру світу або його фрагменти);
- як його лінгвосеміотична організація (поведінкові моделі, мовні формули і т.п.).

Буттєвість виявляється в ритуалі, зокрема, ритуалі вітання, передусім у його актуальній формі як рухо-просторовий формат зустрічі, як присутність, тілесність. При цьому як в соціальному, так і в психокогнітивному ракурсах йдеться про виокремленість ритуалу, навіть у його рутинізованому вигляді на тлі повсякденних технізованих практик, його внутрішньої цілісності і самодостатності як відповідної комунікативної ситуації. У хронотопі такої комунікативної ситуації виділяються початок і кінець інтеракції, відбувається її відмежування, перехід до особливої внутрішньої часової організації, яка може проявлятися в ритмуванні, особливих формах переживання часу в релігійному ритуалі або в різних формах атемпоральності в ритуалі світському. Це – часовий фрагмент, вирваний з лінійного протікання часу і особливим чином позначений.

Разом із тим, цей часовий фрагмент формується разом з відповідним ритуальним простором. Так, в ри-

туальній ситуації вітання така просторово-часова фокалізація виявляється в спеціальному освоєнні простору через його позначення комплексом поведінкових знаків, перш за все зближення, зупинки, центронування, тілесного контакту (потиск руки, обійми, поцілунок і т.п. в залежності від типу культури, соціальної дистанції тощо). У цьому ритуалі відбувається контекстна актуалізація соціального в просторово-часових параметрах «тут і зараз» та формується і виділяється особливий хронотоп, в якому зближуються, перетинаються, частково накладаються особисті та соціальні «території» учасників та їх час як «історія життя», біографія, екзистенційний досвід. При цьому виявляється відповідна система організації просторово-орієнтованих поведінкових моделей, яку А.Кендон визначив як *F-formation* [11, с.208-210], вивчаючи її, зокрема, в ситуації вітання з огляду на низку психологічних параметрів, таких як фокалізація уваги, поле зору, дистанціювання і т.п. (див. також [13])

У цілому вітання є важливим в соціальній інтеракції універсальним ритуалом, який має специфічні культурно обумовлені форми. Воно більше чи менше виділяється в повсякденних рутинних практиках, є частиною великих ритуалів церемоніального типу, має як актуальні, так і віртуальні та дистанційні форми (листування, Інтернет комунікація, телефонна та відео комунікація тощо). Необхідним його корелятом є прощання, а також знайомство, яке є передумовою, яка зазвичай, але не завжди, «запускає» ритуали вітання / прощання. Ритуал вітання позначає такі визначальні в пізнавальних практиках та практиках освоєння світу формати, як зустріч / розставання, початок і кінець. Водночас ритуал виявляє гносеологічні аспекти та когнітивні структури, які формують відповідну систему знань та уявлень. У свою чергу психокогнітивні особливості ритуалу визначаються такими його аспектами, як виокремленість, відмежування, зближення, фокалізація, закріпленість і повторюваність, що стосується як самого ритуалу, та і його контекстних характеристик. Різні стадії та форми пізнання – відчуття, сприйняття, упізнавання, категоризація, ідентифікація, оцінка – виступають не лише засобом формування знань, а й смисловим, відповідним чином семіотизованим компонентом ритуалу. Соціально-когнітивні ракурси вітання представлені як впізнавання, ідентифікація (називання, оклик), визнання (певної ролі, статусу і т.п.) та наділення цими чи іншими ознаками. Ідеться про різні ступені градації між відомим і невідомим, їх взаємодію, трансформації, як це відбувається у наступній сцені з роману Ф.Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі»:

I was on my way to get roaring drunk from sheer embarrassment when Jordan Baker came out of the house and stood at the head of the marble steps, leaning a little backward and looking with contemptuous interest down into the garden.

Welcome or not, I found it necessary to attach myself to someone before I should begin to address cordial remarks to the passers-by.

"Hello!" I roared, advancing toward her. My voice seemed unnaturally loud across the garden.

"I thought you might be here," she responded absently as I came up. "I remembered you lived next door to —" She held my hand impersonally, as a promise that she'd

take care of me in a minute, and gave ear to two girls in twin yellow dresses, who stopped at the foot of the steps.

"Hello!" they cried together. "Sorry you didn't win."

That was for the golf tournament. She had lost in the finals the week before.

"You don't know who we are," said one of the girls in yellow, "but we met you here about a month ago."

"You've dyed your hair since then," remarked Jordan, and I started, but the girls had moved casually on and her remark was addressed to the premature moon, produced like the supper, no doubt, out of a caterer's basket. With Jordan's slender golden arm resting in mine, we descended the steps and sauntered about the garden. A tray of cocktails floated at us through the twilight, and we sat down at a table with the two girls in yellow and three men, each one introduced to us as Mr. Mumble. [16, с.29].

Ця сцена ілюструє різні сценарні варіанти вітання, які залежать від ступеня знайомства та інших параметрів контекстуалізації цього ритуалу. Тут відбувається вітання як таке у своїй окличній формі, актуалізація ситуації тут і зараз, ідентифікація – упізнання, посилення на історію знайомства як зустрічі (бачення), наділення певними ознаками, представлення незнайомих осіб, виражене як у вербальному, так і невербальному вимірах руху, зупинки, центрування, відносно якого здійснюється рух, тілесного контакту (по-тискання руки).

Формули вітання, як зазначає Р.Фірт, зіставляючи ритуали вітання в різних культурах, в англомовних практиках виражаються в окличних (*Hello! Hi!*), питальних (*How do you do?*) та стверджувальних формулах [9, с.13]. Окремим складним типом вітальних формул можна вважати складні мовленнєві акти типу *Good morning!*, які засвідчують часопросторові рамки інтеракції та імплікують побажання належного, гарного «способу життєдіяльності» в цих рамках. Загалом засвідчення (наприклад, *pay respects*) є одним із визначальних актів ритуалізованих практик, який констатує буттєвість, присутність як таку, певний стан речей і водночас надає йому відповідних ознак, статусу, оцінки тощо. Він може розглядатися як складова декларативного акту, який за Дж.Серлем, засновує соціальну онтологію, засади соціальної структури суспільства [Серль 13]. При цьому особлива роль належить семіотизації бачення як онтогносеологічного компоненту ритуалізованих практик. У вітальних формулах типу *«I'm glad to see you (meet you)!»* та формулах прощальних, як от *«See you later!»* дієслово «бачити» синкретично реалізує і своє пряме сприй-

няття, і переносне значення «зустрічі», «контакту», засвідчення буття, присутності, аксіологічні конотації.

Цікаво відзначити, що сучасні дослідники, розглядаючи психокогнітивні, поведінкові особливості колективних ритуалів, відзначають їх деперсоналізуючу, деіндентифікуючу функцію [12]. Цей процес можна представити як градуальний, який реалізує відповідні сценарії – від ідентифікувальних (як особистісної, особистісно-соціальної ідентифікації в ситуації вітання знайомих людей) до прото-або умовно ідентифікувальних функцій ритуалу в разі колективного вітання або вітання незнайомих людей. Так, ритуал вітання супроводжує входження в інший (чужий, спеціальний ритуальний і т.п.) простір, його тимчасове освоєння, сигнал про згоду його поділу з іншими, прийняття відповідних правил.

Висновки. Ритуал як адаптативна моделювальна система є засобом і способом формування, закріплення, передачі, трансформації знань про будову, категорії, ознаки світу, суспільства, людини, певних практик і сфер буття. Це також знання і комунікація способів буття у світі, формування праксисних, діяльнісних, поведінкових моделей, свого роду «онтологічний праксис». Основні онтологічні категорії в їх суспільно-культурному вияві утворюють базисну структуру ритуалу, його смислової матрицю, яка зумовлює контекстно і ситуативно зумовлені конфігурації їх лінгвосеміотичного позначення в ритуалі та відповідні комунікативні схеми. Одну з таких конфігурацій представлено на прикладі ритуалів вітання в англомовній лінгвокультурі у форматі зустрічі, де задіяні параметри руху (зближення), відбувається формування спільного часопростору та позначається співбуття в ньому. Крім того в цьому ритуалі виявляються пізнавальні процеси та когнітивні механізми упізнання, ідентифікації і т.п. та відбувається засвідчення їх результатів у поведінкових моделях, мовленнєвих формулах, загальній діяльнісній моделі. Можна сказати, що за допомогою відповідних механізмів ритуалізації вітання переводить непередбачувану загрозу зустрічі-події до статусу передбачуваної повторюваної ситуації кооперативного типу. Подальші дослідження ритуалізованих комунікативних практик доцільно зосередити на вивченні суб'єктно-об'єктних відношень, проблем агентивності, модальностей конструювання світу в ритуалі як моделювальній системі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гириц К. Интерпретация культур. — М.: Российская политическая энциклопедия, 2004. — 560 с.
2. Давыдов И.П. Ритуал – магия – миф (к вопросу о первичности мифоритуала) // Вестник Ленинградского государственного университета имени А.С.Пушкина. 2014. Т.2, №2. С.160-172.
3. Давыдов И.П. Эпистема мифоритуала. – М.: МАКС Пресс, 2013. – 180 с
4. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. – режим доступу: https://royallib.com/book/lotman_yuriy/struktura_hudogestvennogo_teksta.html
5. Робертсон Смит У. Лекции о религии семитов. Т.1. – М.: Канон +, 1996. – 496 с.
6. Bradley R. Ritual, Time and History // World Archaeology. 1991. Vol.23, no.2. P.209-219.
7. Berger P.L., Luckmann T. The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge. – London: Penguin Books, 1991. – 250 p.
8. Collins P. On Ritual Knowledge / Diskus: The Journal of the British Association for the Study of Religions, 2012. Vol.13. P. 10-28.
9. Firth R. Verbal and Bodily Rituals of Greeting and Parting //In: The Interpretation of Ritual. Essays in Honour of A.I.Richards. – London and New York: Routledge, 1972. – P.1-38.
10. Jennings, T. W. On Ritual Knowledge // Journal of Religion, 1982. V. 62. P.111-127.
11. Kendon A. Conducting Interaction: Patterns of Behavior in Focused Encounters. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 308 p.

12. Marshall D. Behavior, Belonging, and Belief: A Theory of Ritual Practice // Sociological Theory. 2002. № 20, Is.3. P. 360–380.
13. Marshall P., Rogers Y., Pantidi N. Using F-formations to Analyse Spatial Patterns of Interaction in Physical Environments // Proceedings of the ACM 2011 conference on Computer Supported Cooperative Work. 2011. – Режим доступа: <http://doi.acm.org/10.1145/1958824.1958893>
14. Rappaport R. A. Ritual, Time, and Eternity // Zygon. 1992. Vol. 27, no. 1. P.1-26/
15. Schilbrack K. Ritual Metaphysics // Journal of Ritual Studies. 2004. Vol.18. Is.1. P.77-90.
16. Scott Fitzgerald F. The Great Gatsby. – Режим доступа: <http://originalbook.ru>
17. Searle J.R. Social Ontology: Some Basic Principles // Anthropological Theory. 2006. Vol. 6, Is.1. P. 12-29.
18. Williams R. G., Boyd J.W. Ritual Art and Knowledge: Aesthetic Theory and Zoroastrian Ritual. – Columbia: University of South Carolina Press, 1993. – 215 p.

REFERENCES

1. Berger P.L., Luckmann T. The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge. – London: Penguin Books, 1991. – 250 p.
2. Bradley R. Ritual, Time and History // World Archaeology. 1991. Vol.23, no.2. P.209-219.
3. Collins P. On Ritual Knowledge / Diskus: The Journal of the British Association for the Study of Religions, 2012. Vol.13. P. 10-28.
4. Davydov I.P. Mythoritual Episteme. – M.: MAKS Press, 2013. – 180 p
5. Davydov I.P. Ritual – Magic – Myth (to the question of the primacy of the mythoritual) // Vestnik Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta imeni A.S.Pushkina. 2014. T.2, №2. P.160-172.
6. Firth R. Verbal and Bodily Rituals of Greeting and Parting //In: The Interpretation of Ritual. Essays in Honour of A.I.Richards. – London and New York: Routledge, 1972. – P.1-38.
7. Geertz C. The Interpretation of Cultures [russian translation]. – M.: Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya, 2004. – 560 p.
8. Jennings, T. W. On Ritual Knowledge // Journal of Religion, 1982. V. 62. P.111-127.
9. Kendon A. Conducting Interaction: Patterns of Behavior in Focused Encounters. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 308 p.
10. Lotman Y.M. The Structure of the Artistic Text. – Available at: https://royallib.com/book/lotman_yuriy/struktura_hudogestvennogo_teksta.html
11. Marshall D. Behavior, Belonging, and Belief: A Theory of Ritual Practice // Sociological Theory. 2002. № 20, Is.3. P. 360–380.
12. Marshall P., Rogers Y., Pantidi N. Using F-formations to Analyse Spatial Patterns of Interaction in Physical Environments // Proceedings of the ACM 2011 conference on Computer Supported Cooperative Work. 2011. – Available at: <http://doi.acm.org/10.1145/1958824.1958893>
13. Rappaport R. A. Ritual, Time, and Eternity // Zygon. 1992. Vol. 27, no. 1. P.1-26/
14. Robertson Smith W. Lectures on the Religion of the Semites (russian translation). – M.: Kanon, 1996. – 496 p.
15. Schilbrack K. Ritual Metaphysics // Journal of Ritual Studies. 2004. Vol.18. Is.1. P.77-90.
16. Scott Fitzgerald F. The Great Gatsby. – Available at: <http://originalbook.ru>
17. Searle J.R. Social Ontology: Some Basic Principles // Anthropological Theory. 2006. Vol. 6, Is.1. P. 12-29.
18. Williams R. G., Boyd J.W. Ritual Art and Knowledge: Aesthetic Theory and Zoroastrian Ritual. – Columbia: University of South Carolina Press, 1993. – 215 p.

Ontognoseology of the ritual in linguosemiotic and communicative aspects (based on the material of the English-language culture)

O. M. Afanasieva

Abstract. The article examines the linguosemiotic and communicative features of the denotation and expression of the main ontological categories, gnoseological principles, cognitive mechanisms and structures in ritualized communicative practices. The article outlines the main parameters of the ontognoseological semantic matrix. The analysis focuses on the ways and means of identifying the categories of being, time, space and movement in secular rituals. The theoretical positions are illustrated on the material of the ritual of greetings in the English-language culture.

Keywords: ritual, linguosemiotics, communication, ontognoseology, matrix, configuration, English-language culture, greetings.

Онтогносеология ритуала в лингвосемиотическом и коммуникативном аспектах (на материале англоязычной лингвокультуры)

О. Н. Афанасьева

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению лингвосемиотических и коммуникативных особенностей обозначения и выражения основных онтологических категорий, гносеологических принципов, когнитивных механизмов и структур в ритуализованных коммуникативных практиках. Очерчены основные параметры онтогносеологической смысловой матрицы ритуала. Анализ сосредоточен на способах и формах обозначения категорий бытия, времени, пространства и движения в светских ритуалах. Теоретические положения иллюстрируются на материале ритуала приветствия в англоязычной лингвокультуре.

Ключевые слова: ритуал, лингвосемиотика, коммуникация, онтогносеология, матрица, конфигурация, англоязычная лингвокультура, приветствие.